

BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİNİ TARİH DERS KONULARINA UYGULAMA

Zeynep TAŞYÜREK* Meral METİN GÖKSU† Tuğba SÖMEN‡

Özet

Çalışmanın amacı, Bruner tarafından ileri sürülen, öğrencilerin problem çözme, yansıtıcı ve yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesine olanak sağlayan, öğretmenin öğrencilere çeşitli öğrenme ortamları oluşturmasıyla öğrencilerin bilgiye kendilerinin ulaşmasının sağlandığı bir strateji olan buluş yoluyla öğretme ve yöntemlerinin tarih ders kitaplarında yer alan konulara nasıl uygulanabileceğinin gösterilmesidir. Çalışmada buluş yoluyla öğretim stratejisinde kullanılabilecek yöntemler açıklanmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmada buluş yoluyla öğretim stratejisini tarih ders konularına uygulanması ile ilgili bilgiler nitel veri toplama araçlarından biri olan doküman incelemesinden yararlanılarak betimlenmiştir. Çalışmanın amacına uygun olarak, buluş yoluyla öğretim stratejisi, araştırmacılar tarafından belirlenen tarih konularına (Divan-ı Hümayun, Reform, Coğrafi Keşifler, Osmanlı'da Devşirme Usulü,...) çeşitli yöntemlerin (büyük grup tartışması, münazara, soru-cevap,...) kullanılması yoluyla uygulanmıştır. Tarih kitaplarındaki konular incelenirken birçok konunun buluş yoluyla öğretime uygun olduğu görülmüştür. Çalışmanın sonunda buluş yoluyla öğretim stratejisinin derslerde kullanımına ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Buluş Yoluyla Öğretim, Ders, Tarih.

APPLICATION OF TEACHING THROUGH DISCOVERY STRATEGY TO HISTORY TOPICS

Abstract

The study's aim is to show how to apply the strategy of teaching through discovery, which is a strategy suggested by Bruner and enables students to improve problem solving, reflective, and creative thinking skills and by which teachers generate various learning environments for students to access information on their own, and its methodologies on the topics in history books. In the study, the methods to be used within the strategy of teaching through discovery were explained. In the study carried out with a qualitative research method, the information related to the application of strategy of teaching through discovery on history topics were described employing document analysis which is one of qualitative data collection methods. In accordance with the study's aim, the strategy of teaching through discovery was applied to the history topics (Divan-I Hümayun[The Imperial Council], Reformation, Geographical Discoveries, The Devshirmeh Method in the Ottoman Empire,...), selected by the researchers, by means of multiple methods (big group discussion, debate, question-answer method, ...). It was found while reviewing topics in history books that a lot of topics are adequate to teach through discovery. In the end of the study, the suggestions regarding to employing the strategy of teaching through discovery in classes were presented.

Keywords: Teaching Through Discovery, History, Lesson.

* Yrd. Doç. Dr., Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, zeynep_tarih@hotmail.com

† Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, meralmetin38@hotmail.com

‡ Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, tugbasomen@gmail.com

GİRİŞ

Bruner tarafından ileri sürülen buluş yoluyla öğretim stratejisinde öğretim süreci “problem çözmeye” şeklinde sürdürülür ve öğrenci aktiftir. Öğrenciler öğretim sürecinde çözebileceği problemlerle baş başa bırakılmalı, öğrenciler parçaları keşfetmeye, parçalar arasında ilişki kurmaya cesaretlendirilmelidir (Gökalp, 2016; 23). Buluş yoluyla öğretim stratejisinde kazandırılacak davranışlara göre öğretmen zamanı iyi ayarlamalıdır. Buluş yoluyla öğretim stratejisinde, öğrenmelerinin tam olarak sağlanması için, rehberlik ve yönlendiricilik görevini tam ve yerinde yapması açısından öğretmene büyük rol düşmektedir (Tangülü, 2015, 115). Buluş yoluyla öğretim stratejisinde öğrenme yaşantıları düzenlenirken parçadan bütüne bir yok izlenmeli, öğrencilerin kavram ve genellemelere ulaşmaları için uygun örnekler sunulmalı ve seçilen örnekler öğrencilerin gelişimsel özellikleri ve hazır bulunuşluğuna uygun olmalıdır (Yıldızlar, 2013, 37).

1. BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Buluş yoluyla öğretim, öğrenci merkeze alarak öğretme-öğrenme sürecini savunan Bruner tarafından 1960 ve 1970’li yıllarda ortaya atılan, öğrencilerin hipotezlerini yapılandırmalarına, karar vermelerine ve bilgilerini keşfetmelerine dayanan bir yaklaşımdır. Öğrenciler kendilerinde var olan bilgileri kullanarak yeni bilgilere ulaşabilirler (Şahin, 2015: 70). Bu stratejiyi kullanan öğretmen; güdümlü tartışma ve örnek olay yöntemlerinden birini; küçük grup, büyük grup tartışması, soru cevap, çember, zıt panel, münazara, açık oturum vb. teknikleri eğitim ortamında kullanmalıdır.

1.1. Tartışma Yöntemi

Tartışma yöntemi, bir konu veya bir sorun üzerinde öğretmen ve öğrencilerin yoğunlaşarak görüşler öne sürmelerini içeren bir öğretme-öğrenme yöntemidir. Yöntemin esası grup etkinliğine dayanmaktadır. Tartışma yönteminin amacı ele alınan problem veya konu ile ilgili olarak öğrencileri düşündürmek, fikirlerini ve çözüm önerilerini almaktır. Bu yöntem daha çok ele alınan konunun daha iyi kavranması için başvurulan bir yoldur (İşman ve Eskicumalı, 2006: 79).

Tartışma yönteminin temel noktası gruptaki tüm öğrencilerin tartışma sürecine katılmasıdır. İstenen düzeyde öğrenci katılımı ve kapsamı iyi belirlenen konuda yapılan tartışma yöntemi öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Eğitimle ilgili herkesin sıkça dile getirdiği demokratik tutum ve davranışların kazandırılması için tartışma yöntemi etkili bir işleve sahiptir. Çünkü her öğrencinin belirtilen konuda görüşlerini açıklaması anılan demokratik değerlerin kazanılması için önemli bir alıştırmaya etkinliği olmaktadır (Karaağaçlı, 2005: 183). Grupça tartışılarak alınan kararlara uyulduğu sürece, demokrasi ilkeleri işliyor demektir. Karşılıklı tartışmalarla varılan karar demokratik ruhun var olduğunu gösteren canlı kanıtlardır. Dile getirilen fikirlere karşı saygı ve hoşgörülük anlayışı, demokratik hayatın temelidir (Kemertaş, 2003: 193).

Tartışma Yönteminin Uygulanmasında Dikkat Edilecek Noktalar;

- Tartışılacak konu ve tartışma biçimini öğrenciler ve öğretmen birlikte belirlemelidir.
- Öğretmen ve öğrenciler konuya hazırlanmalı, etkinlik öncesi bir tartışma planı hazırlanmalıdır.
- Sınıf mevcuduna göre tartışma biçimi belirlenmelidir.
- Öğrencilerin oturma düzeni, uygulanan tartışma yöntemi sınıf mevcuduna göre belirlenmelidir.

- Tartışılacak konunun içeriği ve öğrenci sayısına uygun olarak zaman ayarlanması yapılmalıdır.
- Ele alınan konu hedef-davranış düzeyi kavrama ve analiz düzeyinde olmalıdır.
- Öğrenciler için yeni ve ilginç olan bir konu tartışılmalıdır.
- Tartışmada sadece birkaç öğrencinin baskın olmasına izin verilmemelidir.
- Tartışma esnasında ve sonunda ulaşılan önemli noktalar tahtaya yazılmalı öğrencilerin bunlara dikkati çekilmelidir (Yılmaz ve Sünbül, 2003: 247-248).

Büyük Grup Tartışması: Büyük grup tartışmasında öğretmen konuyu tüm sınıfın katıldığı bir tartışma ortamında işlemektedir. Tartışmanın yürütücüsü öğretmendir. Öğretmen sorular sormakta, öğrencilerin görüşlerini açık hale getirmekte ve konuyu daha iyi anlamaları için sık sık özetlemektedir (Küçükahmet, 2005: 75). Büyük grup tartışması öğrencilerin derste aktif olarak katılımını sağlayarak sınıf içerisinde öğrenme zenginliği oluşturmayı amaçlayan bir tekniktir. Öğrenciler tartışma ortamı içerisinde kendi duygu, düşünce, zihinsel potansiyellerinin farkına varmaktadırlar.

Bu teknik, düşünme stratejilerini ve becerilerini geliştirmekte, fikirleri sorgulamakta, soru sorma ve bunlara mantıklı cevaplar verme alışkanlığı kazandırmaktadır. Ayrıca sosyal davranışları geliştirmekte ve öğrencilerin etkili iletişim, konuşma becerileri geliştirmelerini sağlamaktadır.

Küçük Grup Tartışması: Küçük grup tartışması yönteminde 4-6 kişilik gruplar kendi aralarında bir konuyu tartışmaktadır. Gruplardan birer öğrenci o grubun ortak görüşünü açıklamaktadır. Grupların birbiriyle ortak görüşleri belirlenerek tüm grubun ilgili konudaki görüşü ortaya konulmaktadır. Küçük grup tartışması, geleneksel eğitim ortamlarında rahatlıkla uygulanabilen bir öğretim yöntemidir. Bu yöntemin gerçekleştirilmesi hem süre hem de araç gereç gibi yönlerden oldukça ekonomiktir (Karaağaçlı, 2005: 185-186). Küçük grup tartışmaları, öğrencilerin sadece kitap ya da öğretmenlerinin görüşlerini savunmalarına değil kendi fikir ve görüşlerini de savunmalarına imkân vermektedir. Kişisel etkileşimi ilerletmekte ve öğretmektedir. Kalabalık sınıflarda pasif, geri planda kalan, içine kapalı ve başarısız olan öğrencilerin aktif ve başarılı olmasını sağlamaktadır. Öğrencilere kendi zihinsel performanslarını ispat etme fırsatı vermekte ve öğretmenin öğrencilerini tanımasını sağlamaktadır.

Bu tekniği kullanırken öğretmenin bir görüş açısı geliştirmesi, hoşgörülü olması ve öğrencilerin tartışmalarını kolaylaştırması gerekmektedir. Gruplarda gerçekleşen tartışmaların dersin hedef davranışlarını gerçekleştirecek nitelikte devam etmesi önemlidir. Bunu sağlamak için öğretmenler öğrencileriyle birlikte tartışmayı değerlendirme formu hazırlaması gerekmektedir (Yılmaz ve Sünbül, 2003: 251-252).

Münazara: İki grubun dinleyiciler ile bir jüri önünde bir konuyu ele alarak iki karşıt tezi savunmalarıdır. Münazara sonunda jüri galip tarafı bildirmektedir. Münazarada taraflar, karşıt tezi çürütmek ve kendi tezlerini üstün kılmak görevini üzerlerine almışlardır. Tez ve karşı tez üzerinde iyi hazırlanmış, inandırıcı fikirler ileri süren, iyi konuşan taraf doğru öyle değilse bile kazanmaktadır. Münazaralar daha çok ileri sınıftaki öğrencilerin ve yetişkinlerin yapabileceği tartışma biçimidir (Kemertaş, 2003: 194).

Münazara konusu öğretmen tarafından öğrencilere önceden verilerek onlardan konu ile ilgili hazırlık yapmaları istenmektedir. Gruplar verilen süre içerisinde konu ile ilgili kendi

görüşlerinin haklılığını savunmaktadır. Münazarada genellikle her biri 4-5 öğrenciden oluşan iki grup vardır. Münazara öğrencilerde bir fikri savunmayı veya çürütmeyi hedeflediği, çabuk ve tutarlı düşünmeyi ve etkili söz söylemeyi gerektirdiği için öğretim açısından faydalıdır (İşman ve Eskicumalı, 2006: 80). Konuşma sırası, önce konuya taraf olan gruba, daha sonra karşı gruba verilir. Ortalama süre kendi tezlerini savunanlara 8-10 dakika, karşı görüşleri çürütenlere 4-5 dakika kadardır. Münazara sonunda her öğrenci ayrı değerlendirilir (Yılmaz ve Sünbül, 2003: 276).

Zıt Panel: Panel türü tartışma yönteminde, bir konunun 3, 4, 5 kişilik konuşmacılar tarafından bir oturumda oturum başkanının yönetiminde görüşlerini açıklamaları esastır. Panelde dikkat edilmesi gereken özellik konunun tek, konuşmacı sayısının ise birden fazla olmasıdır. Her konuda panel düzenlenebilir; eğitim, spor, siyaset, ekonomi, tıp, hukuk, müzik vb. (Karaağaçlı, 2005: 188). Genellikle öğretmen ya da bir akran panel başkanlığını üstlenmektedir. Toplantıya ayrılan süre bitinceye kadar başkan konuşmacılara eşit sürelerle konuşma hakkı tanımaktadır (Küçükahmet, 2005: 76). Panel’de amaç, bir fikri savunmak veya çürütmekten ziyade dinleyicilere konuyla ilgili kapsamlı ve bilimsel bilgiler sunmaktır (İşman ve Eskicumalı, 2006: 80)

Zıt paneli yönetecek bir lider seçilmektedir. Soru soracaklar sorularını saptarken, diğer grup kendilerine sorulması olası sorulara tahmini cevap hazırlamaktadır. 15-20 dakika hazırlık için süre verilmektedir. Bu işler yapılırken, grup elemanları kendi aralarında tartışmakta ve sorular cevaplanmaktadır. Ancak cevaplar soru soranları tatmin etmezse, kendi çözüm yollarını önermektedirler. Sonraki aşamada grupların görevleri değiştirilebilir. Belli bir ön hazırlık gerektiren zıt panel tekniğinin etkin kullanımı için, zıt panelin uygulanması sırasında sadece birkaç öğrencinin aktif olmasına izin verilmemelidir (Karaca, 2006: 108).

Açık Oturum: Bugün okullarda, meslek çevrelerinde, siyasi çevrelerde, radyoda ve televizyonda açık oturumlar düzenlenmektedir. Açık oturum teknik açıdan panel, sempozyum, münazara karışımı bir tartışma çeşididir. Seçilen konu geniş kitleyi ilgilendirmelidir. Konuşmacılarda tanınmış ve o konuda yeterli kimseler olmalıdır (Kemertaş, 2003: 194).

Sınıfça belirlenen örnek bir problem durum konusunda açık oturum için seçilmiş öğrenciler hazırlık yapmaktadır. Grubun bir lideri ve üyeleri seçilmektedir. Bu yöntemde lider üyelerin konuşmalarını organize etmekte ve geçişleri yapmaktadır. Üyeler, aynı konu üzerinde birkaç kere konuşma hakkına sahiptirler. Açık oturumda, üyelere tanınan konuşma fırsatının zaman ve süre olarak denk olması gerekmektedir. Bu teknikle öğrenciler iletişim becerilerini geliştirmekte, bir probleme farklı yaklaşım tarzları geliştirmekte ve karşılıklı hoşgörü anlayışı kazanmaktadır (Yılmaz ve Sünbül, 2003: 278).

1.2. Soru-Cevap Yöntemi

Soru-cevap yönteminin adı, “isticvap”(soru sormak) yöntemidir. Sokrates, bu yöntemi iyi kullananlardan birisi olduğu için buna, “Sokrat yöntemi” de diyenler vardır (Kemertaş, 2003: 133).

Soru-cevap metodu, öğretmenin öğrencilere ve öğrencilerin de öğretmene sorduğu soruları kapsayan karşılıklı iletişime dayanan bir öğretim yöntemidir. Soru-cevap yöntemi çoğunlukla anlatım yöntemi ile birlikte kullanılır. Anlatım yönteminin sıkıcılığı ve monotonluğunu az da olsa ortadan kaldırarak öğrencileri aktif hale getirmeye çalışmaktadır. Soru-cevap yöntemi

öğretmenin işlenen konu ile ilgili olarak öğrencilerin bilgilerini yoklamaktan çok öğrencileri düşündürmek, önemli noktalara öğrencilerin dikkatlerini çekmek, cevapları öğrencilere buldurtmak gayeleri taşımaktadır. Öğretmenin öğrencilerine ustaca sorular sorması öğrencilerin hatırlama, düşünme, muhakeme, analiz, sentez, değerlendirme yeteneklerini geliştirmektedir (İşman ve Eskicumalı, 2006: 77).

1.3. Örnek Olay Yöntemi

Örnek olay metodu, belirli bir öğretim konusu ile ilgili gerçek hayatta karşılaşılan problemlerin sınıf ortamında neden, nasıl ve sonuç ilişkisine göre incelenerek çözülmesi yoluyla öğrencilerin o konuyla ilgili bilgi, beceri ve tutum kazanmasını sağlamak ve benzer olaylar karşısında daha hızlı ve etkin çözüm yolları bulmalarına yardımcı olmak için kullanılmaktadır. Sorunlu olay gerçek ya da hayali olabilmektedir (Yılmaz ve Sünbül, 2003: 228-229).

Tarih öğretiminde, örnek olay çalışması öğrencileri tamamen pasif olan rollerden çıkararak aktif öğrenenler haline gelmesini sağlayacak yollardan birisidir. Bu etkinlikle öğrencinin düşünme, muhakeme ve mukayese melekesinin geliştirilmesi sağlanmaktadır. Örnek olay materyallerini, hatırat türü kitaplardan veya her olayı aktaran arşiv belgelerinden temin etmemiz mümkündür (Köstüklü, 2001: 37).

Örnek olay yöntemi tüm öğrencilerin tartışmalara katılmalarını ve derste aktif olmalarını sağlamakta, konuları kavrama, anlama yeteneği geliştirmekte, öğrencilere diğer öğrencilerle çalışma imkânı sağlamakta, etkin dinleme ve karar verme becerisini geliştirmekte ve öğrencilerin diğer öğrenci arkadaşları ile sürekli bir iletişim içerisinde bulunmalarından dolayı görüş ve düşüncelere saygı duyma alışkanlığı kazandırmaktadır.

Yukarıda tarih eğitiminde buluş yoluyla öğretim yöntemlerinden kısaca bahsedilmiştir. Buluş yoluyla öğretim stratejisinin tarih konularına uygulanabilmesi için uygulama aşamalarının da bilinmesi gerekmektedir.

Sunuş ve buluş yoluyla öğretimin yapılacağı derslerin planlama aşamaları birbirine benzemekle birlikte uygulama aşaması tamamen farklılık göstermektedir. Sunuş yoluyla öğretimde tanımlamalar, ilkeler öğretmen tarafından öğrenciye sunulurken; buluş yoluyla öğretimde öğretmen tanımlamaları, genellemeleri öğrencilerin bulması için rehberlik etmektedir. Öğretmen sorular sorarak öğrencilerin kendilerine sağlanan verileri analiz etmelerini, ellerindeki somut bilginin gerisindeki ilkeleri, kavramları, çözümleri bulmalarını sağlamaktadır (Senemoğlu, 2001: 474). Jacobsen ve diğerleri, buluş yoluyla öğretme adımlarını şöyle listelemişlerdir (Akt: Karip, 2007: 144):

- 1) Öğretmen örneği sunar.
- 2) Öğrenci örneği tanımlar.
- 3) Öğretmen ek örnekler sunar.
- 4) Öğrenci yeni örnekleri tanımlar ve ilk örnekle bağ kurar.
- 5) Öğretmen ilk örnekler verir ve olumsuz örnekler sunar.
- 6) Öğrenci örnekleri karşılaştırır ve duruma ters düşen örnekleri belirler.
- 7) Öğrenci ilgili örneklerin özelliklerini ve aralarındaki ilişkileri ortaya koyar.
- 8) Öğrenci tanımı yapar ve ilişkiyi kurar.

Ayrıca buluş yoluyla öğretimin etkili bir şekilde gerçekleşmesi için de öğretmen konuyu önceden çok iyi planlamalı, öğrencilere verilecek örnek durumlar önceden hazırlanmalı, ek

sorularla öğrencilerin cevabı tahmin etme konusunda cesaretlendirilmeli, Örneklere, alıştırmalara ve öğrenci ekinliklerine yeterince zaman ayrılmalıdır.

2. AMAÇ VE ÖNEM

Araştırmanın amacı, buluş yoluyla öğretme ve yöntemlerinin tarih ders kitaplarında yer alan konulara nasıl uygulanacağıdır. Bu araştırma, Tarih ders konularına uygulanabilirliğinin gösterilmesi ve tarih öğretmenlerine bu yöntemin uygulanabilirliği konusunda rehberlik etmesi açısından önemlidir. Ayrıca Tarih dersinin yanı sıra diğer dersler için de uygulanabileceği konusunda ilham vermesi açısından önemlidir. Bu çalışmanın daha sonraki çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Buluş yoluyla öğretme ile ilgili çalışmaların sınırlı olması bize bu alanda çalışma fırsatı sunmuştur.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmanın amacı, “deneysel anlamda temellendirilmiş kuramları daha derinlemesine incelemeler yaparak güçlendirmek ve derinlemesine incelemeler yaparak yeni kuramları ve olguları ortaya koymaktır” (Bayyurt ve Nevra Seggie, 2015: 16). Yani nitel araştırma, gelişen ve değişen dünyamızı ve beraberinde gelen sorunları detaylı bir şekilde anlamamızı sağlayacak yeni pencereler açmaktadır.

Buluş yoluyla öğretim stratejisini tarih ders konularına uygulanması ile ilgili bilgiler nitel veri toplama araçlarından biri olan doküman incelemesinden yararlanılarak betimlenmiştir. Doküman inceleme, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi içeren materyallerin analizidir. Bu materyaller yazılı materyaller (kitap, dergi, gazete, magazin, arşiv, mektup, günlük, resmi yayın ve istatistikler vb.) olabileceği gibi konu ile ilgili film, video veya fotoğraflar şeklinde de olabilmektedir. Dokümanlar nitel olarak yürütülen araştırmalarda başvurulan önemli veri kaynaklarıdır (Cansız Aktaş, 2015: 363). Tarih ders kitapları incelenmiş ve buluş yoluyla öğretime uygun konular belirlenmiştir. Buluş yoluyla öğretim, belirlenen tarih konularına uygulanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Buluş Yoluyla Öğretimi Tarih Ders Konularına Uygulama

Bu bölümde buluş yoluyla öğretme stratejisinde kullanılan yöntemlerin tarih eğitiminde nasıl kullanıldığıyla ilgili bir uygulama yapılmıştır. Bu bölümde geçen öğretmen ve öğrenci ifadeleri kurgulanmıştır.

4.2. Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisine Dayalı Örnek Bir Uygulama

Erzurum şehir merkezindeki bir okulda, dersinde “Divan-ı Hümayun” konusunu işleyecek olan bir tarih öğretmeni, buluş yoluyla öğretim stratejisini kullanmaya karar vermiştir. Bu çerçevede haftanın ilk dersinde, sınıfa bir CD götürür. Dersin başlamasının ardından öğretmen, ilk önce, öğrencilerin ilgisini arttırmak için CD’den ilk resmi gösterir.

Fotoğraf 1: Topkapı Sarayı.

Öğretmen: Sevgili öğrenciler size üç resim göstermek istiyorum. Yedi kişilik gruplar halinde bu resimleri ayrıntılı bir şekilde inceleyip, düşündüklerinizi söylemenizi istiyorum. Bu resimleri slâyttan tek tek gösteriyorum. Bu ilk resimden ne anlıyorsunuz?

Öğrenci 1: Büyük bir alana kurulmuş. Çok güzel bir resim.

Öğrenci 2: Çevresinde sur görüyorum ve binaların tarzı günümüzden oldukça farklı bir şekilde yapılmış.

Öğrenci 3: Arkadaşıma katılıyorum binalar farklı, kubbe tarzında yapılmış ve birçok minare görüyorum.

Öğrenci 4: Bu resim bana eski bir dönemi çağrıştırdı. Bir saray görünüşü olabilir.

Öğretmen: Peki, neden eski döneme ait bir resim olduğunu düşündün.

Öğrenci 4: Çünkü binalar bir araya toplanmış, kubbe tarzı mimari kullanılmış ve çevresinde surun olması bana bir saray olabileceğini çağrıştırdı. Ayrıca minarelerin olması bu düşüncemi daha da pekiştirdi.

Öğretmen: Arkadaşlarınız doğru söylüyor. Bu resim bir Osmanlı Sarayını gösteriyor. Şimdi ikinci resmi incelemenizi istiyorum.

Fotoğraf 2: Divan-ı Hümayun Üyeleri

Öğrenci 2: Birinci resim Osmanlı Sarayı olduğuna göre buradakiler de sarayda görevli olan kişilerdir.

Öğrenci 6: Üzerlerinde cübbe ve kavuk var. Belli ki sıradan bir saray görevlisi değiller.

Öğrenci 7: O zaman bu gördüğümüz kişiler sarayın üst düzey görevlileridir. Ortada olan kişi sadrazam olabilir. Çünkü hem cübbesi hem de kavuğu diğerlerine göre daha ihtişamlı.

Öğrenci 5: Sağ alt köşedeki kişinin sakalları var. Büyük ihtimalle şeyhülislamdır.

Öğretmen: Aferin. Arkadaşınız güzel bir ipucu yakalayarak bu ipucunu şeyhülislamla bağdaştırdı ve doğru bir sonuca ulaştı.

Öğrenci 3: Diğer kişiler ise nişancı defterdar ve kazasker olmalı.

Öğretmen: Neden böyle düşündün?

Öğrenci 3: Çünkü sadrazam ve şeyhülislam sarayda önemli görevlerde bulunuyorlar. Fotoğraftaki diğer kişiler bunlarla aynı karede yer aldığı için muhtemelen onlarda önemli görevlerde bulunuyor. O yüzden böyle düşündüm hocam.

Öğretmen: Bu resimdeki kişiler sizlerin de söylediği gibi yüksek görevlerde olan kişilerdir. Şimdi de üçüncü resme dikkatlice bakarak düşündüklerinizi söylemenizi istiyorum.

Fotoğraf 3: Divan-ı Hümayunla İlgili Bir Minyatür.

Öğrenci 1: Bu bir minyatür.

Öğrenci 5: Bir araya gelmiş sanki toplantı yapıyorlar. Bazıları ayakta bazıları oturuyor.

Öğrenci 7: Kavuk ve cübbeleri var o yüzden bu kişiler ikinci resimdeki üst düzey görevliler olmalı.

Öğrenci 2: Arkadaşıma katılıyorum ayrıca yukarıda aşağıyı gözetleyen biri var. Aşağıdakilerden daha heybetli duruyor. Padişah olabilir.

Öğrenci 1: Evet. O gözetleyen muhtemelen padişaktır.

Öğrenci 4: Burası bir divan toplantısı olabilir.

Öğretmen: Nerden bu kanıya vardın?

Öğrenci 4: Çünkü hem eski yazı olması hem de üst düzey görevlilerin bir araya gelmesi devletle ilgili önemli konuları görüştiklerini gösterir. Ayrıca üstende padişah aşağıdakileri gözetliyor. Bütün bunları birleştiren burasının bir divan olduğunu düşündüm hocam.

Öğrenci 2: Arkadaşıma katılıyorum Osmanlı padişahları divan toplantılarını gözetliyordu.

Öğretmen: Doğru. Burası üst düzey görevlilerin toplantı yaptığı yer olan Divanı Hümayun'dur. Siz bütün bunları birleştirerek divan hakkında ne söylersiniz?

Öğrenci 6: Divan devletle ilgili toplantıların yapıldığı yerdir.

Öğrenci 3: Divanda nişancı, defterdar, veziriazam, kazasker, kaptanıderya gibi üst düzey görevliler bulunur.

Öğrenci 1: Divan toplantıları önemli olduğu için çoğunlukla ülke sorunları konuşulur.

Öğrenci 7: Padişah divanda ne konuşulduğunu yukardan gözetleyerek olası bir disiplinsizliği önlemiş oluyor.

Öğretmen: Arkadaşlar bütün söyledikleriniz doğru. Konuyu özetleyecek olursak; Divan-i Hümayun bizzat padişahın başkanlığında birinci derecede devlet işlerinin görüşüldüğü yerdir. Divanda siyasi, idari, askeri, örfi, şer'i işler görüşülürdü. Osmanlı divanı Selçuklu, İlhanlı ve diğer Türk devletleri örnek alınarak yapılmıştır. Divanın önemli üyeleri arasında veziriazam, nişancı, defterdar, şeyhülislam, kazasker, kaptanıderya yer alır. Fatih'e kadar divana hükümdarlar başkanlık etmiş, bu tarihten itibaren padişahlar başkanlığı veziriazamlara bırakmıştır. Padişah ise divan toplantılarını kafes arkasından dinleyerek sürekli divanı kontrol altında tutmuştur.

Arkadaşlar ders bitti, teneffüse çıkabilirsiniz.

4.3. Büyük Grup Tartışması

Erzurum şehir merkezindeki bir okulda, dersinde "Reform" konusunu işleyecek olan bir tarih öğretmeni büyük grup tartışmasını kullanmaya karar vermiştir. Öğretmenin tartışma yöntemini kullanmasının amacı sorgulayan, eleştiren ve araştıran öğrenciler yetiştirmektir. Aynı zamanda sınıfın derse katılımını sağlamaktır.

Öğretmen: Arkadaşlar bugün sınıfta Reform hareketleri ve etkileri üzerinde duracağız ve ufak bir tartışma yapacağız. Sınıfı şimdi ikiye ayırıyoruz. Sınıfın sağ A grubu, sınıfın solu B

grubu. Reform hakkında arkadaşlarımız adına grup sözcüleri konuşacak. Arkadaşlarınızın görüşlerini dinleyeceksiniz. Evet, şimdi başlıyoruz.

“Reform hareketi Avrupa’yı nasıl etkilemiştir?”

A Grubu Sözcüsü: Reform hareketi, papaların bir din adamından çok bir imparator gibi hareket etmeleri ve halk üzerimde büyük baskı kurmaları sonucu halkın uyanışıdır. Çünkü papalar kilise aracılığıyla büyük topraklara sahiptiler ve lüks, refah içinde yaşıyorlardı. Geniş halk kitleleri ise fakirlik içinde yaşıyordu. Halk papaya karşı koyamıyor ve papanın söylediği her şeyi doğru kabul ediyordu.

Öğretmen: Peki, bu durumdan halk memnun muydu?

A Grubu Sözcüsü: Halkın söz söyleme yetkisi yoktu. Bir de bu dönemde din, Hıristiyanlar ve devlet üzerinde büyük bir güce sahipti. Bu durumun etkisiyle kilise büyük güç kazanmıştı. Halkın yapacağı bir şey yoktu. Çünkü karşı çıkanlar papalar ve din adamları tarafından aforoz adı altında dinden çıkartılıyordu. Ayrıca papalar sadece dini güce değil siyasi güce de sahiptiler. En belirgin özelliği kralların papanın elinden taç giyip otoritesini onaylatmasıydı. Papaların ve din adamlarının hem dini gücü hem de siyasi gücü elinde bulundurmaları karşısında halk ne yapabiliirdi. Boyun eğmekten başka şansı yoktu.

B Grubu Sözcüsü: Hocam, arkadaş diyor ki; halkın başka şansı yoktu. Biz buna katılmıyoruz. Halk bir şey yapamıyor değil halk bir şey yapmıyordu. Çünkü bu durum halkında işine geliyordu. Papalar sadece aforoz etmiyordu. Aynı zamanda Tanrı adına insanları bağışlıyorlardı. Hatta daha ileri gidip bağışladıklarını gösteren endülüjans adı verilen belge veriyorlardı. Bu belgeyle cennet garanti ediliyordu. Cennet cehennem bu kadar basit mi? Öyle bir belgeyle iş hallolsun.

Öğretmen: din konusuna bu kadar derin girmeyin. Devam edebilirsiniz.

B Grubu Sözcüsü: Halk da tabii ki bu durumdan memnun olmayanlarda vardı. Kim zenginlik varken fakirlik içinde yaşamak ister. Papalar zengindi ve halk bu durumu görüyordu. Bu düzene karşı çıkanlar, baş kaldıranlar vardı ki papa tarafından aforoz ediliyordu. Ancak baskı yüzünden, korkudan karşı çıkanlarda fazla seslerini yükseltmiyorlardı. Hem bu durumdan memnun alan halkın hem de papanın baskısı sonucu fazla ileri gidemiyorlardı. Bu durumda sesini yükselten Luther olmuş ve yanına tarafta bularak ileriye gidebilmiştir.

Öğretmen: Aynı dönemde, Osmanlı Devletinde din-devlet ilişkisi nasıldı?

A Grubu Sözcüsü: Aynı dönemde, Avrupa Devletlerindeki baskın din anlayışı Osmanlı Devletinde yoktu. Osmanlı Devleti için de din önemliydi. Fakat bütün siyasi gücün onda toplanacağı anlamına gelmiyordu. Kanuni dönemine denk geliyor ki Viyana’ya kadar dayanmış büyük bir imparatorluktan söz ediyoruz. Bu imparatorluk bünyesinde birçok milleti barındıran çok uluslu bir devlettir. Ancak Osmanlı padişahları dini hiçbir zaman halka baskı aracı olarak kullanmamışlardır.

Öğretmen: Din-devlet ilişkisi konusunda iki tarafı karşılaştırdığımızda neler söylersiniz.

B Grubu Sözcüsü: Hocam arkadaşların söylediklerine katılıyoruz. Osmanlı dini bir baskı aracı olarak kullanmadığı gibi sınırlarında yaşayan gayrimüslim halka geniş hak ve özgürlükler tanımıştır. Onların dini yaşamlarına ve eğitimlerine müdahale etmemiştir. Müdahale edilmesine fırsat vermemiştir. Hatta kurumların ihtiyacı da vakıflar sayesinde

devlet tarafından karşılanmıştır. Din konusunda iki tarafı karşılaştırdığımızda Osmanlı devlet yönetiminde din belirleyici bir unsur olmasına rağmen din adamlarının otoritesi padişahın üstünde olmamıştır. Fakat diğer tarafta papalar dini ve siyasi büyük bir güce sahiptiler ve her istediklerini yaptırıyorlardı.

A Grubu Sözcüsü: arkadaşların söylediklerine katılıyoruz. Bu dönemde Osmanlı büyük bir imparatorluk olmasına rağmen hiçbir zaman dini bir baskı uygulamamıştır. Ayrıca din adamları bu kadar çok siyasi güce sahip olmamıştır.

Öğretmen: Reform hareketi halkta nasıl oluştu?

A Grubu Sözcüsü: Halk bazı şeyleri sorgulamaya başladı. Halkın bu sorgulaması kilisenin düzenini bozdu. Papalar bu durum karşısında endişelenmeye başladı.

B Grubu Sözcüsü: Hocam özellikle Rönesans'ın bu sorgulamada büyük etkisi olmuştur. Ayrıca Rönesans, Coğrafi Keşiflerin yanında 16.yy da bazı din adamları da Reform ihtiyacını dile getirmiştir.

Öğretmen: A grubu sözünü bitirdikten sonra konuşun. Böylece konu dağılmaz sizi dinleyen arkadaşlarımız daha iyi anlar.

A Grubu Sözcüsü: Bu sorgulamalar sonucunda kilisenin aslında her şeyin üstünde bir güç olmadığını gördüler. Kiliseye güvenleri azalmaya başladı. Papaların söylediklerine körü körüne inanmayı bu söyledikleri “doğru mu?” şüphesi taşımaya başladılar

B Grubu Sözcüsü: Hocam halk sorgulamaya başladı doğru katılıyoruz. Fakat bu sorgulama birden olmadı. Bu sorgulamanın ucu Coğrafi keşiflere, Rönesans'a dayanır. Derebeylik sisteminin yıkılması, skolâstik düşüncenin zayıflaması, pozitif bilimlerin önem kazanması sorgulamayı da beraberinde getirdi. Rönesans'ın getirmiş olduğu özgür düşünceyle Erasmus, Röklen ve Luther gibi hümanistler dini metinleri incelemeye başlamışlardır. Bu inceleme sonucu halkta kilisenin söylediği her şey doğru değildir anlayışı ortaya çıkıyor. Luther'in incili Almancaya çevirmesi Protestanlığın Almanya ve Avrupa'da yaygınlaşmasına neden oldu. Luther'in fikri tüm Avrupa'ya yayılmaya başladı. Bu durumda reform hareketlerinin başlamasına neden olmuştur. Reform hareketlerinin başarıya ulaşmasında alman prenslerinin ve Rönesans'la gelen özgür düşüncenin büyük etkisi olmuştur.

Öğretmen: Evet arkadaşlar söylediklerinizin hepsi doğru. Peki, Reform hareketlerinden Osmanlı Devleti nasıl etkilenmiştir?

A Grubu Sözcüsü: Reform hareketleri Osmanlı'da olumsuz etki yapmamıştır. Reform hareketleri Osmanlı tarafından yakından takip edilmiştir. Reform Osmanlı'daki gayrimüslimleri etkilememiştir. Bunun en önemli nedeni Osmanlının Hıristiyan halka geniş haklar vermesidir. Onları din ve eğitim işlerinde serbest bırakmasıdır.

B Grubu Sözcüsü: Arkadaşların söylediklerine katılıyoruz. Birkaç şey eklemek istiyoruz.

Öğretmen: Buyrun.

B Grubu Sözcüsü: Reform hareketinin Osmanlıyı etkilememesinde devrin padişahının da etkisi vardır. Avrupa'da Hıristiyan birliğinin parçalanması Osmanlı Devleti'nin önem verdiği bir konuydu. Bu nedenle Kanuni, Luther'in faaliyetlerini desteklemiştir. Ayrıca Osmanlının kendi içindeki halkına uygulamış olduğu barışçıl politikalarda onu Reform hareketinin olumsuz etkilerinden korumuştur. Osmanlı çok uluslu bir devletti. O yüzden devrin

padişahı atacağı her adımı düşünerek atmalıydı. Osmanlıda öyle yapmıştır. Ortodoks din adamlarının halk üzerinde baskı oluşturmalarına izin vermemiş ve böylece ruhban sınıfın siyasi güç elde etmesini engellemiştir.

Öğretmen: Çocuklar o zaman şöyle bir sonuç çıkaralım. Konunun değerlendirmesini yapalım. Çünkü zaman azaldı zil çalacak konu dağınık kalsın.

1. Reform hareketleri sonucu Avrupa'da mezhep birliği parçalandı. Katolikliğin yanında Protestanlık, Kalvenizm, Anglikanizm gibi yeni mezhepler ortaya çıktı.
2. Papaların ve din adamlarının saygınlığı azaldı.
3. Katolik kilisesinin otoritesi sarsıldı.
4. Kilise topraklarını büyük ölçüde kaybetti.
5. Eğitim ve öğretim kilisenin elinden alınarak laik eğitim sistemi kuruldu.
6. Osmanlı Devleti izlemiş olduğu politikalar sayesinde reform hareketlerinden etkilenmedi.

Öğretmen: Arkadaşlar değerlendirmeyi altı maddede topladık. Tartışma yöntemiyle konu daha iyi anlaşılmuştur. Sizlere teşekkür ediyorum. Sınıfta güzel bir tartışma ortamı çıkardınız. Arkadaşlarınız konuşurken hemen müdahale etmeyin söylemiştik ama bazılarımız bunu ihlal etti. Küçük eksiklerimiz olabilir. Ama bir dahaki tartışmaya daha iyi olacağına inanıyorum.

Örnek Olay (Mısır Uygarlığı)

Burada öğretmen, örnek olay yöntemini kullanarak dersini işlemiştir. Öğretmen, yönetime bağlı olarak bazı sorular hazırlamıştır. Öğretmenin buradaki amacı öğrencilerin sorularla konu arasında bağlantı kurmalarını sağlamak ve sorgulama yeteneklerini geliştirmektir.

“Bizde toplum sınıflara ayrılmıştı. En üstte rahipler, kâtipler, askerler bulunurdu. Onlardan sonra tüccarla ve zanaatkârlar geliyordu. Daha sonra çiftçiler en son tabaka ise kölelerdi. Köleler halkın en fakir kısmını oluşturuyordu. Hiçbir hakları yoktu. Toplumumuzda çiftçi, tüccar olduğu için ekonomimiz ağırlıklı olarak tarım ve ticarete dayanıyordu. Tarımda en çok bizler çalışırdık ancak zengin olan bizler değildik. Toplumun alt tabakasını oluşturuyorduk. Çok tanrılı dine ve ölümden sonra yaşamın olduğuna inanıyorduk. Bizde ölümler mumyalanırdı. Ölü mumyalanırken birtakım işlemde geçer, kokular sürülür ve en son beze sarılarak sandukaya konulurdu. Ölülerini mumyalamamızın amacı ise ölüyü öbür dünyadaki yaşama hazırlamaktı. Ayrıca beden ruh birliğinin parçalanmasını önlemektir. Daha sonra büyük bir tören düzenlenirdi. Bu törende rahipler, ölünün ailesi bulunurdu. Ayrıca törende yas tutucu kadınlar ilahi söyler feryat ederlerdi. Genelde bu tür törenler soylular için yapılırdı. Alt tabakanın ölümleri kumlu toprağa gömülürdü. Bizde Firavun için piramitler yapılırdı. Aynı zamanda bu piramitler Firavunun mezarıydı. Ölülerimizi gömerken herkes gelirine göre mezara araç-gereç ve yiyecekler bırakırdı. Soyluların mezarında daha değerli şeyler bulunurdu. Bunu yapmamızın sebebi ölümden sonra yaşamın olduğuna inandığımızdır. Mumyacılar geleneğinden dolayı ölümlerin iç organlarıyla uğraşıyorduk. Bu uğraştan dolayı insan vücudunu tanıdık. Hangi organın nerde olduğunu ne işe yaradığını anladık. Bu durum da tıpta gelişmemize neden oldu.”

1. Mısır'da toplum anlayışı nasıldı. Günümüzle karşılaştırınız?
2. Mısır'ın ekonomisi neye dayanıyordu?
3. Mısır'da köle anlayışı var mıydı? Şimdide var mı? Açıklayınız.
4. Mumyacılar nedir? Günümüzde de var mı? Açıklayınız.
5. Mısır'da ölümler için yapılan törenin günümüzle bir benzerliği var mı? Açıklayınız.

6. Mısırlıların mezarlarına araç-gereç ve yiyecek bırakmalarının sebebi nedir? Günümüzde böyle bir gelenek var mı?

7. Mısırlılar tıp alanında neden gelişmiştir?

Soru Cevap Tekniğine Örnek Bir Uygulama

Tarih dersinde Coğrafi Keşifleri işleyen öğretmen, hem konunun ne kadar öğrenildiğini görmek hem de pekiştirme yapmak amacıyla soru cevap tekniğini kullanır. Bu çerçevede öğretmen ile öğrenciler arasında aşağıdaki diyalog yaşanır:

Öğretmen: Coğrafi keşiflerin nedenleri nelerdir?

Öğrenci 1: Türkler tarafından İstanbul'a getirilen mallar Venedik ve Ceneviz tüccarları tarafından satın alınıp Avrupa'da yüksek fiyatlarla satılıyordu. Bunun üzerine Avrupalı tüccarlar hem Müslümanların egemenliğini kırmak hem de Doğu'nun zenginliklerine ulaşmak için yeni yollar aramaya başlamışlardır öğretmenim.

Öğrenci 2: Teknolojik gelişmeler coğrafi keşiflere neden olmuştur.

Öğrenci 3: Avrupalılar pusulayı geliştirerek açık denizlere dayanıklı ve hızlı gemi yapmaları coğrafi keşiflerin diğer bir nedenidir.

Öğretmen: Coğrafi keşifler Avrupa'yı nasıl etkilemiştir?

Öğrenci 4: Yapılan keşifler sonucunda yeni ülkeler, medeniyetler öğrenilmiştir.

Öğrenci 5: Hristiyanlık yayılma alanı bulmuştur.

Öğrenci 3: Avrupa'nın ekonomik yapısı değişmiştir. Zenginlik ölçüsü olan toprak yerini altın ve gümüşe bırakmıştır.

Öğrenci 6: Coğrafi keşiflerle zenginleşen Avrupa'da bilim ve sanat önem kazanmıştır.

Öğrenci 4: Keşifler insanlar üzerinde merak, araştırma ve yeni şeyler keşfetme arzusu uyandırdı.

Öğrenci 1: Keşiflerle birlikte Avrupa'nın düşünce ve dini hayatında önemli değişiklikler oldu. Böylece Avrupa'da düşünce ve kültür hareketleri başladı.

Öğretmen: Arkadaşlar söyledikleriniz doğru. Konuyu özetleyecek olursak; gerek teknolojik gelişmeler gerekse değişen dünya düzeni coğrafi keşiflere neden olmuştur. Coğrafi keşifler dünyada özellikle Avrupa'da büyük etki yapmıştır. Avrupalı tüccarlar Doğu'nun zenginliğine ulaşmak için yeni yollar aramaya başlamışlardır. Yapılan keşiflerle yeni ülkeler, medeniyetler ortaya çıkmış, Hristiyanlık hızlı bir şekilde yayılmaya başlamıştır. Keşiflerle birlikte Avrupa'nın kültür ve ekonomisinde büyük değişiklikler olmuş, altın ve gümüş önem kazanmıştır.

Münazara Tekniğine Örnek Bir Uygulama

Tarih dersinde Osmanlı ordusundaki devşirme usulü ile ilgili bir münazara yaptırmak istediğini belirten öğretmen, sınıfa münazaraya kimlerin katılmak istediğini sorar. İstekliler arasından yapılan bir seçimle dörder kişiden oluşan iki grup oluşturulur. Grup A, Osmanlı ordusu için devşirme usulünün yararlı olduğunu savunmasına karşın, grup B ise, Osmanlı ordusu için devşirme usulünün zararlı olduğunu savunacaktır. Ayrıca her iki gruba değerlendirmek üzere de öğrenciler arasından altı kişilik bir jüri seçilir. Görev dağılımının

ardından her iki gruba, savunacakları tezler hakkında bilgi toplamaları ve diğer hazırlıklar için on gün süre tanınır. Bu sürenin bitiminde münazara çalışması için bütün sınıf toplanmıştır. Gruplardan hangisinin önce başlamak istediği sorulmuş ve grup B'ye ilk konuşma önceliği verilmiştir. Ayrıca, her bir grup için yirmi dakika konuşma süresi tanınmış ve jüri tarafından konuşmaların değerlendirilmesinde uyulacak kriterler de açıklanmıştır. Münazara sonunda jüri grup B'yi münazaranın galibi ilan etmiştir.

Zıt panel ve açık oturum ile ilgili tarih konuları ise; celali ayaklanmaları, Tanzimat fermanı ve etkileri, Ermeni sorunu, partiler ve çok partili hayata geçiş denemeleri, Türkiye ve Avrupa Birliği, küresel ısınmayla birlikte çıkan sorunlar vb. konulardır.

SONUÇ

Buluş yaklaşımı, Bruner tarafından geliştirilmiş öğrenci merkezli bir yaklaşımdır. Bu model 1960'lı yıllardan günümüze kadar dünyanın pek çok ülkesinde uygulanmıştır. Ülkemizde de bu yaklaşımın etkileri 1968 yılından itibaren görülmektedir.

Bruner'in buluş yoluyla öğretim kuramı sınıfta kullanılırken aşağıdaki etkinliklere yer verilmesi gerekir.

1. Öğrencilere öğretilecek kavramla ilgili örnekler ve örnek olmayanlar birlikte verilmelidir.
2. Öğrencilerin sözel ipuçları resim ve şemalarla, kavramlar arasındaki ilişkileri görmeleri sağlanmalıdır.
3. Öğrenciler temel kavram ya da ilkeyi bulabilmeleri için sorularla yönlendirilmelidir.
4. Öğrenciler, sezgisel düşünceleri için teşvik edilmelidir. Bu amaçla öğrencinin ürettiği her düşünceye değer verilmelidir.

Buluş yoluyla öğretme her konu için uygun değildir. Uzun zaman alabilir. Öğretmenin buluş yoluyla öğretim konusunda bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bunların yanında öğrencilerin aktif olduğu bir yaklaşımdır. Öğrencileri keşfettirmeye, problem çözmeye yönlendirmektedir. Öğrenciye ipuçları vererek keşfettirmeye, problem çözmeye yönlendirmektedir. Fakat Öğretmenin verdiği ipuçları, örnekler ve diğer materyaller öğrencinin seviyesine uygun olmalıdır. Aksi taktir de öğrenci öğrenmekten vazgeçebilir (Ocak, ty: 295).

Yapılan çalışmada, tarih ders kitaplarındaki konular incelenirken her konunun buluş yoluyla öğretime uygun olmadığı görülmüştür. Bu yöntemin uygulanabilmesi için sınıfların fazla kalabalık olmaması ve konunun da bu yöntemi uygulamaya elverişli olması gerekmektedir. Yapılan tarih ders konularının incelenmesinde Divan-ı Hümayun, coğrafi keşifler, reform, Mısır uygarlığı, Osmanlı ordusundaki devşirme usulü gibi konuların buluş yoluyla öğretim için uygun olduğu görülmüştür. Bu konular ile ilgili örnek uygulamalara çalışma içerisinde yer verilmiştir. Ayrıca celali ayaklanmaları, Tanzimat fermanı ve etkileri, Ermeni sorunu, partiler ve çok partili hayata geçiş denemeleri, Türkiye ve Avrupa Birliği, küresel ısınmayla birlikte çıkan sorunlar vb. konular da buluş yoluyla öğretime uygulanabilir.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Tarih kitaplarındaki konular incelenirken birçok konunun buluş yoluyla öğretime uygun olduğu görülmüştür. Bu konuların ders ortamında uygulanmasında da öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Öğrenci merkezli bir yöntem olduğu için öğretmen rehber durumundadır. Bu nedenden dolayı da öğretmenler öğrencileri doğru yönlendirmelidir. Doğru yönlendirmenin yapılabilmesi içinde öğretmenlerin buluş yoluyla öğretim konusunda bilgi sahibi olması gerekmektedir. Dahası öğretmen her zaman en

iyi olduğu teknikle öğretim yapması uygun değildir. Çünkü öğretmenin en iyi olduğu öğretim tekniği sınıftaki her öğrencinin aynı düzeyde anladığı bir teknik olmayabilir. Bu sebeple öğretmen sınıftaki her öğrenciye ulaşabilmek için farklı yöntem ve teknik kullanması gerekmektedir (Turan, 2015:213).

ÖNERİLER

Tarih ders kitaplarında yöntemlerle ilgili örnek uygulamaların olmadığı görülmüştür. Buluş yoluyla öğretimle ilgili en az bir örnek uygulama tarih ders kitaplarında yer alabilir. Böylece tarih öğretmenleri bu yöntem ile ilgili bilgi sahibi olabilir ve dersin daha eğlenceli geçmesini sağlayabilir. Özellikle tarih gibi soyut derslerde bu tür yöntemlerin kullanılması öğrenci açısından faydalı olabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından derste kullanılacak yöntemlerle ilgili seminerler düzenlenebilir. Bu tür seminerler öğretmenleri kullanılacak yöntemler konusunda bilgilendirdiği için derste daha aktif ve kalıcı öğrenme sağlanabilir. Ayrıca öğretmenlerin öğrencileri kullanılacak yöntem konusunda doğru yönlendirmeleri sağlanabilir.

Buluş yoluyla öğretim, öğretmen öğrenci iletişiminin yoğun olduğu bir yöntemdir. Tarih öğretmenlerinin bu yöntemi derslerinde daha sık kullanmaları için Milli Eğitim Bakanlığı ya da valilik / kaymakamlık tarafından ödül sistemi getirilebilir. Hem başta buluş yoluyla öğretim olmak üzere diğer yöntemlerle ders işlenişinin zenginleştirilmesi sağlanmış olur hem de ödül sistemine tabi olan öğretmenlerin daha özverili çalışmaları sağlanmış olur.

KAYNAKÇA

- Bayyurt, Y. ve Nevra Seggie, Fatma (2015). Nitel araştırma yöntemlerine giriş. Yasemin Bayyurt ve Fatma Nevra Seggie (Ed.). *Nitel araştırma içinde (11-22)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cansız Aktaş, M. (2015). Nitel veri toplama araçları. Mustafa Metin (Ed.). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri içinde (337-371)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gökalp, M. (2016). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- İşman, A. ve ESKİCUMALI, A. (2006). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Sempatik Yayınları.
- Karaağaçlı, M. (2005). *Öğretimde yöntemler ve yaklaşımlar*. Ankara: Pelikan Yayınları.
- Karaca, E. (2006). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Kütahya: Nisan Yayınları.
- Karip, E. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara.
- Kemertaş, İ. (2003). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. İstanbul: Birsen Yayınları.
- Köstüklü, N. (2001). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Günay Yayınları.
- Küçükahmet, L. (2005). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayınları.

Ocak, G.(TZ). Buluş Yoluyla Öğretimin Öğrenmede Kalıcılığa Etkisi. <http://sbd.aku.edu.tr/VII2/GurbuzOCAK.pdf> adresinden 19.06.2017 tarihinde edinilmiştir.

Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Yayınları.

ŞAHİN, M. (2015). Buluş Yoluyla öğretim yaklaşımının öğrenci başarısına etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(9), 68-80.

Tangülü, Z. (2015). Buluş yoluyla öğrenme stratejisi. Cengiz Dönmez ve Kubilay Yazıcı (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 111-146). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Turan, İ.(2015). “Öğretim Yöntemleri”, Tarih Öğretim Yöntemleri. Muammer Demirel (Ed.). Ankara: Pegem Yayınları.

Yıldızlar, M. (2013). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Yılmaz, H. ve Sünbül, A. M. (2003). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Konya: Çizgi Yayınları.